

IŠČEZLI KONTINENT

BIL BRAJSON

Prevela
Dubravka Srećković Divković

Laguna

Naslov originala

Bill Bryson

THE LOST CONTINENT, Travels in small-town America

Copyright © Bill Bryson 1989

Translation Copyright © 2008 za srpsko izdanje, LAGUNA

OCU

REČ ZAHVALNOSTI

VOLEO BIH DA SLEDEĆIM LJUDIMA zahvalim na ljubaznoj i raznovrsnoj pomoći koju su mi pružili dok sam pripremao ovu knjigu: Halu i Lusiji Horning, Robertu i Riti Šmit, Stenu i Nensi Kluender, Majku i Šeri Brajson, Piteru Danu, Sintiji Mičel, Niku Tošesu, Polu Kingsberiju, a pre svih mojoj majci Meri Brajson, koja još ima najbolje noge u De Mojnu.

PRVI DEO
ISTOK

PRVO POGLAVLJE

JA SAM IZ De Mojna. Neko i to mora. Kad si iz De Mojna, ili tu činjenicu prihvatiš bez pogo- vora i skrasiš se s tamošnjom devojkom po imenu Bobi, zaposliš se u fabrici *Kremen* i živiš tamo zauvek i zanevek, ili pak pubertet provedeš u beskrajnom kukanju o tome kakva je to rupčaga, i kako jedva čekaš da se odatle iščupaš, pa se onda skrasiš s tamošnjom devojkom po imenu Bobi, zaposliš se u fabrici *Kremen* i živiš tamo zauvek i zanevek.

Gotovo niko nikada i ne odlazi. To je stoga što je De Mojn mesto s najsnažnijom čoveku znanom hipnotičkom moći. Izvan grada je velik znak na kojem piše DOBRO DOŠLI U DE MOJN. OVAKO JE KAD SI MRTAV. Ne postoji stvarno. Upravo sam ovo izmislio. Ali tačno je da vas to mesto ščepa. Ljudi koji nemaju ama baš nikakve veze sa De Mojnima svrate s međudržavnog autoputa, u potrazi za benzinom ili pljeskavicama, i ostanu zauvek. Gore uz ulicu, malo dalje od kuće mojih roditelja, ima jedan bračni par iz Nju Džersija koji se povremeno može videti kako lunja naokolo, blago zgranutog ali čudnovato spokojnog izgleda. Svi su u De Mojnu čudnovato spokojni.

Jedina osoba u De Mojnu koju sam poznao a koja nije bila spokojna jeste gospodin Pajper. Gospodin Pajper je bio

komšija mojih roditelja, podrugljivo iskežena budaletina s licem crvenim kao cvekla, i večito se opijao i zakucavao autom u telefonske stubove. Kud god da čovek kroči, vidi telefonske stubove i saobraćajne znake kako stoje opasno nahereni, kao nemi svedoci vozačkih navika gospodina Pajpera. Sejao ih je po čitavom zapadnom kraju grada, prilično nalik psima kad obeležavaju drveće. Gospodin Pajper je bio nešto najbliže Fredu Kremenku u ljudskom obličju, samo manje šarmantan. Bio je Čuvar škrinje* i republikanac – niksonovski republikanac – i kao da je imao osećaj da mu je životna misija da deli uvrede. Omiljena razbibriga, sem opijanja i zakucavanja kolima, bila mu je da se opija i vređa susede, naročito nas, pošto smo bili demokrate, premda je bio spreman da vređa i republikance kad mi nismo pri ruci.

S vremenom sam odrastao i preselio se u Englesku. To je gospodina Pajpera jedilo takoreći preko svake mere. Bilo je to gore nego što sam demokrata. Kad god bih se zatekao u gradu, gospodin Pajper je dolazio i kuduo me. „Ne znam šta radiš tamo sa svim onim grdnim Kenjglezima“, rekao bi izazivački. „To nisu čisti ljudi.“

„Gospodine Pajpere, pojma nemate šta pričate“, uzvratilo bih sa izveštačenim engleskim naglaskom. „Vi ste kreten.“ Tako se gospodinu Pajperu smelo govoriti zato što 1) jeste bio kreten i 2) nikad nije slušao ništa što mu se kaže.

„Bobi i ja smo išli pre dve godine u London i hotelska soba nam nije imala čak ni *kupatilo*“, nastavio bi gospodin Pajper. „Ako ti dođe da pustiš vodu usred noći, morao si da ideš jedno kilometar i po hodnikom. Tako se ne živi čisto.“

„Gospodine Pajpere, Englezi su uzor čistoće. Dobro je poznata činjenica da po glavi stanovnika koriste više sapuna nego svi ostali u Evropi.“

* O Čuvarima škrinje će sâm Brajson kasnije dati dovoljno objašnjenja, te mu nećemo kvariti uživanje. (Prim. prev.)

Gospodin Pajper bi na to podsmešljivo šmrknuo. „To ne znači da su čisti kô suza, sinko, samo zato što su čistiji od šačice Švaba i Žabara. Mili bože, *pas* je čistiji od šačice Švaba i Žabara. A da ti kažem ja još nešto: da mu tata nije kupio Illinois, Džon F. Kenedi nikad ne bi bio izabran za predsednika.“

Živeo sam u gospodin Pajperovom okruženju dovoljno dugo da me ne poljulja ova nagla promena kursa. Krađa predsedničkih glasova 1960. bila mu je dugogodišnja žalopojka, žalopojka koju je ubacivao u razgovor na svakih deset-dvadeset minuta bez obzira na to u kom smeru vetar diskusije duva. Godine 1963, prilikom Kenedijeve sahrane, neko je u Vejvland Tepu tresnuo gospodina Pajpera posred nosa kad je izrekao tu opasku. Gospodin Pajper se toliko razbesneo da je smesta otišao i zakucuo se kolima u telefonski stub. Sad je gospodin Pajper mrtav, a to, dabome, i jeste stanje za koje De Mojn priprema ljude.

Dok sam rastao, često sam mislio kako je, kad si iz De Mojna, najbolja stvar to što nisi ni iz jednog drugog mesta u Ajo-vi. Po standardima Ajove, De Mojn je meka kosmopolitizma, dinamični stožer bogatstva i obrazovanja, gde ljudi nose odela s prslukom i tamne čarape, često istovremeno. Za vreme godišnjeg državnog školskog turnira u košarci, kad se seljoberi iz čitave države sliju u varoš na nedelju dana, imali smo običaj da im se prilepimo u centru grada i podmuklo se ponudimo da im pokažemo kako da se voze pokretnim stepenicama ili da pregovaraju sa obrtnim vratima. Nije to baš uvek bilo puko zezanje. Moj drugar Sten, kad je imao oko šesnaest godina, morao je da otputuje i provede neko vreme kod rođaka u dalekom, prašnjavom seocetu koje se zvalo Pasje Vode ili Dedakovac ili tako nešto nepostojeće – od onih mesta gde ako psa pregazi kamion, svi izađu da pogledaju. Druge nedelje, kada je već odlepio od dosade, Sten je uporno tražio da on i taj rođak kolima odu u oblasni grad Hutervil, sedamdeset pet kilometara odatle, i nađu sebi zanimaciju. Kuglali su se u jednoj kuglani s krivim stazama

i okrnjenim kuglama, posle pili limunadu s čokoladom i gledali *Plejboj* u dragstoru, a u povratku kući taj rođak je uzdahnuo s neizmernim zadovoljstvom i rekao: „Fala ti onoliko, Stene. Ovo mi je bio najbolji provod u čitavom životu!“ A to je tačno.

Ja sam jednom morao kolima u Mineapolis i zašao sam na neki zabačen put tek da vidim predele. Ali nije imalo šta da se vidi. Samo ravnica i vrućina, i čitavo čudo kukuruza, soje i krmadi. Svaki čas se naiđe na neku farmu ili mrtav gradić gde su najživlji stvorovi muve. Pamtim jednu dugu, od žege treperavu deonicu gde se videlo nekoliko kilometara niz put, a pored druma se nazirala smeđa mrlja. Kad sam prišao bliže, video sam da to neki čovek sedi na kutiji ispred dvorišta, u varoši od šest kuća koja se zvala nešto kao Pampurovac ili Mokrilište, i preterano radoznalo posmatra kako se približavam. Gledao me je kad sam prošišao, a i u retrovizoru sam ga video kako me i dalje prati pogledom, sve dok nisam nestao u izmaglici jare. Mora biti da je sveukupno potrajalo pet minuta. Ne bih se iznenadio ako još i sad razmišlja o meni s vremena na vreme.

Na glavi je imao kačket. Čovek iz Ajove uvek se lako uoči zato što nosi kačket na kom se reklamira *Džon Dirij** ili neki proizvođač stočne hrane, i zato što mu je vrat otpozadi izbrazdan dubokim provalijama od dugogodišnjeg vozanja *Dirijevog* traktora tamo-amo po žarkome suncu. (A žarko sunce mu ne utiče baš najbolje ni na mozak.) Druga upadljiva odlika mu je to što deluje smešno kad skine košulju, zato što su mu vrat i ruke mrki kao čokolada, a trup beo kao trbuh u krmače. U Ajovi se to zove „farmerski ten“, i kako verujem, predstavlja obeležje posebnog ugleda.

Žene su u Ajovi gotovo uvek senzacionalno debele – viđaju se subotom u Centru Merla Heja, pihtijaste i salaste u šortsevimama i majicama bez leđa, pomalo nalik slonovima u dečjim odelancima; deru se na svoju decu, izvikuju imena kao što su Dvejn i Šona. I od svih ljudi na svetu baš se pisac Džek Keruak našao

* Američki proizvođač traktora. (Prim. prev.)

pametan da kaže kako su žene iz Ajove najlepše u zemlji, ali ja mislim da nikad nije išao subotom u tržni centar Merla Heja. Ovo ću, međutim, reći – a to je čudno, veoma čudno – maloletne kćeri ovih debelih žena uvek su savršeno ljupke, meke, čudesno zaobljene i prirodno mirisave kao košara s voćem. Ne znam šta im se to dešava, ali sigurno je grozno kad se oženiš nekim takvim uzrelim slatkišem, a znaš da u njemu otkucava majušna bomba koja će ga nekog neznanog dana samo naduti i pretvoriti u nešto ogromno i izobličeno, po svoj prilici s neba pa u rebra i naglo, kao oni čamci što se sami naduvavaju kad im izvadiš zapašač.

Čak i bez tog podstreka, mislim da ne bih ostao u Ajovi. Nikad se tamo nisam u potpunosti osećao kao kod kuće, čak ni kad sam bio mali. Negde 1957. su mi deda i baba za rođendan poklonili plastični dogled sa trodimenzionalnom slikom i pakovanje koturova sa sličicama što se umeću, pod nazivom „Ajova – dična naša domovina“. Pamtim kako sam još tad smatrao da je izbor tih dičnih slika ponešto tanak. Bez pomena vrednih prirodnih lepota, bez nacionalnih parkova, bez bojišta ili slavni rodni mesta, proizvođači dogleda morali su da napregnu svoj trodimenzionalni stvaralački dar do maksimuma. Kad prineseš dogled očima i pritisneš belu ručicu, koliko pamtim, pojavljivao se snimak rodnog mesta predsednika Herberta Huvera, upečatljivo trodimenzionalan, a za njim ostalo besćen-bлаго Ajove – Mala smeđa crkva iz Vejla (koja je nadahnula pesmu čiju melodiju niko ne zna baš sasvim tačno), nadvožnjak autoputa nad rekom Misisipi kod Devenporta (sva kola kao da hitaju u Illinois), njiva s kukuruzom što se talasa, most na Misuriju kod Kaunsil Blafsa, pa opet Mala smeđa crkva iz Vejla, sad iz drugog ugla. Sećam se da sam još tad mislio kako u životu mora da postoji i nešto više od toga.

A onda, jednog sivog nedeljnog poslepodneva, kad mi je bilo desetak godina, gledao sam televiziju i išao je neki dokumentarac o snimanju filmova u Evropi. Jedan snimak prikazivao je

Entonija Perkinsa kako u sumrak korača strmom velegradskom ulicom. Ne pamtim sad je li posredi bio Rim ili Pariz, ali ulica je bila popločana kockom i sjajna od kiše, te je Perkins bio zgrbljen i duboko ušuškani u kabanicu, a ja sam pomislio: „Hej, *c'est moi!*“ Počeo sam da čitam – ne, počeo sam da *gutam* – izdanja *Nacionalne geografije* sa onim slikama zajapurenih Laponaca, maglom obavijenih zamaka i starodrevnih gradova beskrajne lepote. Od tog časa želeo sam da budem mali Evropejac. Želeo sam da živim u stanu preko puta parka u srcu velikog grada, i da kroz prozor spavaće sobe gledam zbrkanu panoramu brda i krovova. Želeo sam da se vozim tramvajima i razumem strane jezike. Želeo sam drugove koji će se zvati Verner i Marko, i koji će nositi kratke pantalonice i igrati fudbal na ulici, i imati drvene igračke. Da me sad ubijete, ne znam otkud mi to. Želeo sam da me majka šalje da kupujem dugačke hlebove iz prodavnice s drvenom firmom što visi iznad ulaza, želeo sam da kročim sa kućnog praga i *budem* negde.

Čim sam dovoljno odrastao, otišao sam. Otišao sam iz De Mojna, iz Ajove, iz Sjedinjenih Država, od rata u Vijetnamu i Votergejta, i otisnuo se u beli svet. A sad kad sam došao kući, stigao sam u neku tuđu zemlju, punu serijskih ubica i sportskih timova u pogrešnim gradovima (Koltovi iz Indijanapolisa? Blu Džejsi iz Toronta?) i s držećim starim puvalom od predsednika. Moja je majka to držeće staro puvalo poznavala kad je radilo kao sportski najavljičar po imenu Dač Regan na radio-stanici *Ko?* u De Mojnu. „Prosto je bio samo fin i srdačan, onako malo pritup“, veli moja mati.

A to je, kad smo već kod toga, prilično dobar opis većine Ajovljana. Nemojte me naopako shvatiti. Ni na trenutak ne nagoveštavam da su Ajovljani umno zaostali. Oni su neosporno inteligentni i razumni ljudi koji su, uprkos svome urođenom konzervativizmu, uvek spremni da radije glasaju za poštenog liberala bistre glave nego za nekog konzervativca debila. (To je gospodina Pajpera takoreći dovelo do ludila.) A Ajovljani, s

ponosom ću vam to reći, imaju i najveći procenat pismenih u zemlji: zna da čita 99,5 posto odraslih. Kad kažem da su onako malo pritupi, mislim na to što su poverljivi, prijateljski raspoloženi i otvoreni. Jesu malčice spori, to je izvesno – kad nekome u Ajovi ispričaš vic, vidiš kako mu se između mozga i izraza lica vodi kao neka borba – ali nije to zato što su nesposobni za brzu umnu aktivnost; posredi je samo to što nema za njom mnogo potražnje. Pamet im je zatupljena prostom, bezopasnom verom u Boga i oranice, i u sunarodnike.

Iznad svega, Ajovljani su srdačni. Na jugu udeš u neki čudan usputni restoran, i sve zamukne, a ti shvatiš da ostali gosti gledaju u tebe kao da odmeravaju koliko rizika nosi ako bi te ubili radi novčanika i ostavili ti leš u plitkom grobu negde tamo u močvarama. U Ajovi si pak središte pažnje, nešto najzanimljivije što se gradu dogodilo još od prošlog maja, kad je tornado odneo matorog Frenka Sprinela sa sve traktorom. Svako koga upoznaš ponaša se kao da bi ti od srca ustupio svoje poslednje pivo i pustio te da spavaš s njegovom sestrom. Svi su radosni, srdačni i čudnovato spokojni.

Poslednji put kad sam bio kod kuće, otišao sam u Krezgijev tržni centar i kupio hrpu razglednica da ih pošaljem u Englesku. Uzeo sam najšašavije koje sam uspeo da nađem – zalazak sunca nad stočnim kombinatom, sliku farmera kako se hlabro hvataju u koštac s pokretnim stepeništem pored natpisa „Mi se vozamo eskalatorom u Centru Merla Heja!“, i sve u tom stilu. Bile su toliko jednoobrazno apsurdne da sam se, kad sam ih odneo na kasu, zbog njih postideo, kao da kupujem bezobrazne časopise, pa sam se nadao da ću nekako stvoriti utisak da nisu zaista za mene. Ali dama za kasom je svaku pojedinu razgledala sa zanimanjem i promišljeno – baš kako to uvek rade i s bezobraznim časopisima, kad već pominjemo.

Kada je digla pogled ka meni, oči su joj već gotovo bile orošene. Imala je leptiraste naočari i frizuru nalik na košnicu. „Ove su izistinski lepe“, rekla je. „Znaš, medeni, bila sam ti ja u

mnogim državama i mnoga mesta obišla, al' ja kad ti kažem, ove su ti najslađše koje sam ikada vid'la.“ Stvarno je rekla najslađše. Stvarno je to i mislila. Sirotica je bila u stanju kompletne hipnoze. Okrznuo sam pogledom razglednice i, gle čuda, odjednom sagledao na šta je mislila. Nisam mogao da se ne složim s njom. *Jesu* bile najslađše. Zajedno smo počutili odajući im poštu. Na jedan lakoumni, bezbrižni trenutak, i ja sâm bio sam bezmalo spokojan. Čudno je bilo to osećanje i ubrzo je prošlo.

Mome je ocu Ajova bila draga. Čitav je život proveo u toj državi, pa čak i sad tamo krči sebi put ka večnosti, na Glendejlskom groblju u De Mojnu. Ali svake godine bi ga spopao potajni manijakalni poriv da umakne iz države i ode na odmor. Svakoga leta, ne trudeći se ni koliko da to obznani, napunio bi kola da sve brekcú, sjurio nas i potrpaio u njih, otisnuo se ka nekoj dalekoj tački, vratio se po novčanik kad je već takoreći stigao do sledeće države, pa se ponovo otisnuo ka nekoj dalekoj tački. Svake godine isto. Svake godine grozno.

Tu najviše ubija jednoličnost. Ajova je u središtu najveće ravnice od Jupitera naovamo. Popni se na krov maltene bilo gde u ovoj državi i pred tobom je bezlično more kukuruza dokle ti oko seže. Ona je na hiljadu i po kilometara od mora, iz bilo kog smera, šeststo kilometara od najbliže planine, četristo pedeset kilometara od oblakoderâ, prevaranata i raznih zanimljivosti, trista kilometara od ljudi koji ne guraju po navici prst u uvo pa krenu da ga čačkaju kao nešto što nužno prethodi odgovoru na svako pitanje koje im uputi stranac. Da bi se iz De Mojna kolima stiglo na ma kakvo mesto od makar prolaznog značaja, potrebno je putovanje kakvo bi se u drugim zemljama smatralo epskim. To znači dane i dane neumoljive jednoličnosti, u usijanoj čeličnoj kapsuli na traci autoputa.

U mome sećanju, naši su odmori uvek proticali u velikom plavom karavanu. Bila je to krtija – moj tata je uvek kupovao

krntije, sve dok ga nije drmnuo muški klimaks, pa je počeo da kupuje živahno crvene automobile s krovom na spuštanje – ali je imala tu visoku vrlinu što je bila prostrana. Brat, sestra i ja smo pozadi bili kilometrima daleko od roditelja, koji su sedeli napred, usled efekta druge sobe. Zahvaljujući zabranjenim poharama kotarice za izlet, ubrzo smo otkrili da ako u jabuku ili tvrdo bareno jaje pozabadaš šaku šibica tako da liči na bodljikavo prase, i nehajno ga pustiš kroz stražnji prozor, deluje kao bomba. Eksplodira uz mali prasak i neverovatno veliki sev plavog plamena, čime izaziva automobile iza tebe da vrlo zabavno krivudaju.

Kilometrima i kilometrima, tata nikad nije znao šta se dešava niti je uspevao da shvati zašto po čitav dan kola usporavaju naporedo s njim, a vozači razjareno mlate rukama pre nego što odzujе u daljinu. „Ama šta je to toliko?“, rekao bi majci povređenim glasom.

„Ne znam, dragi“, milo bi odgovorila moja mati. Moja mati je samo dve rečenice uopšte i govorila. Rekla bi: „Ne znam, dragi.“ I rekla bi: „Hoćeš sendvič, dušo?“ Na tim našim putovanjima povremeno bi se oglasila i još ponekim zrcem promućurnosti, kao što je: „Trebalo li to svetlo na blatobranu tako da sija, dragi?“, ili: „Mislili da si tamo pozadi udario onog psa/čoveka/slepca, dušo“, ali pretežno je mudro ćutala. To je zato što je na odmorima moj otac bio opsednut čovek. Glavna opsesija su mu bili pokušaji da ekonomišе. Uvek nas je vodio u najdrtavije hotele i kamiondžijska svratišta, i u usputne gostionice od one vrste gde sudove peru samo jednom nedeljno. Uvek se znalo, s nekom slutnjom usuda, da ćeš u izvesnom trenutku pre no što si završio jelo otkriti nečije tuđe stvrđnuto žumance kako čuči u zasedi na tvom tanjiru, ili ti se pak zaglavilo među zupce viljuške. To, dabome, znači da ćeš zaraditi parazite i da će te snaći spora, mučna smrt.

Ali čak je i to bila tek sporedna opasnost. Obično smo bivali prinuđeni da piknikujemo ukraj puta. Otac je imao njuh da

odabere najgora mesta za piknik – na proširenju nekog prometnog stajališta za kamione, ili u parkiću za koji bi se ispostavilo da je u samom središtu nekog ozbiljno ugnjetenog geta, tako da bi došla društvanca dece i nemušto stajala kraj naše trpeze posmatrajući nas kako jedemo kupovne domaće kolače iz modlice i rebrasti čips – i uvek bi u trenu kad stanemo postalo vetrovito da ne poveruješ, pa bi moja majka čitav ručak provela vijajući kartonske tanjiriće po površini od pola hektara.

Godine 1957. otac je uložio 19 dolara i 98 centi u prenosivu plinsku peć, koju je trebalo sat vremena sklapati pre svake upotrebe, i koja je bila toliko divljačne vatrene čudi da su nama deci uvek naređivali da se držimo podalje od nje dok je potpaljuju. To se, međutim, svaki put pokazivalo kao bespotrebno, zato što bi peć zaplamsala i oživela na svega nekoliko sekundi pre nego što počne da pučka i ugasi se, a otac bi onda proveo silne sate obrćući je ovamo-onamo, da je okrene od vetra, a istovremeno joj se obraćajući tihim uzrujanim glasom kakav se obično čuje kod hronično poremećenih ljudi. Za sve to vreme smo ga brat, sestra i ja preklinjali da nas odvede nekuda gde imaju klima-uređaje, platnene stolnjake i kockice leda što čangrljaju u čašama s bistrom vodom. „Tata“, molili smo, „ti si uspešan čovek. Lepo zarađuješ. Vodi nas u *Hauard Džonson*.“ Ali on ni opepeliti. Bio je dete Velike depresije i gde god da su bili upleteni novčani izdaci, on je poprimao progonjeni izgled begunca koji je upravo u daljini začuo pse-tragače.

Na samom kraju, dok se sunce bliži zalasku, podelio bi nam pljeskavice koje su bile hladne, sirove i mirisale na butan. Mi bismo odgrizli po zalogaj i odbili da dalje jedemo. Tu bi otac izgubio strpljenje, pobacao sve u kola i ogromnom brzinom nas povezao u neku usputnu gostionicu gde znojav čovek sa šljampavim šeširom baca iz ruke u ruku mleveno meso dok mu na roštilju igraju plamenovi od zapaljene masti. A posle, u tihim kolima punim gorčine i neutoljenih najosnovnijih potreba, greškom bismo skrenuli s glavnog autoputa, izgubili se i završili u

nekoj selendri bogu plakati, koja se zove nešto kao Cednik ili Česmovača, i dobili sobu u jedinom hotelu u varošici, od onih rupčaga gde ako hoćeš da gledaš televiziju, to znači da moraš da sediš u holu i deliš ispucalo kanabe od skaja s nekim matorcem koji ispod mišaka ima velike znojave krugove. Matorac će gotovo izvesno imati samo jednu nogu i verovatno još neku istinski ljupku falinku, kao što je nos koji nedostaje ili ulubljeno čelo, a to pak znači da ćeš, iako si se iskreno posvetio gledanju serije *Larami* ili *Naša gospođica Bruks*, uhvatiti sebe kako ti pogled odvlači, neumitno i podmuklo, to čudesno izjedeno telo što sedi pored tebe. Nećeš moći da se uzdržiš. Pokatkad će se ispostaviti da taj čovek nema jezik, u kom slučaju će pokušati da te uvuče u živ razgovor. Sve je to bilo krajnje neprijatno.

Posle otprilike nedelju dana takve agonije, dokopali bismo se nekog plavog i blistavog komada jezera ili mora u zdeli od borom obraslih planina, mesta punog ljuljaški, raznih zabava i vesele cike dece što se prskaju u vodi, i bilo bi gotovo vredno svih muka. Tata bi postao šaljiv i topao, pa bi nas jedno dvaput čak možda i odveo u neki od onih restorana gde ne moraš da motriš kako ti spremaju jelo i gde poslužena čaša vode ne nosi autogram u vidu karmina. To je bio život. To je bilo opojno izobilje.

Upravo me je zbog takvog uzburkanog i grozničavog odrastanja i spopala čudnovata potreba da se vratim u zemlju moje mladosti i izvedem ono što pisci reklama na koricama vole da nazivaju putovanjem ili otkrićem. Na drugom kontinentu, šest hiljada kilometara daleko, tiho me je šćepala nostalgija kakva te sustigne kad stigneš do polovine života, a otac ti je nedavno umro, pa ti dođe do mozga da je, otišavši, otac odneo sa sobom i deo tebe. Želeo sam da se vratim čarobnim mestima moje mladosti – ostrvu Mekinak, Stenovitim planinama, Getisburgu – i da vidim jesu li baš onako lepa kakva ih pamtim. Želeo sam da

čujem otegnuti tihi glas lokomotive na Rok Ajlendu kad zasniva kroz noć, a kloparanje joj zamire u daljini. Želeo sam da vidim svíce, da čujem zrikavce kako zriču, i da svom dušom uronim u to vrelo, izluđujuće avgustovsko vreme od kojeg ti se donje rublje zavlači u svaku moguću udolinu i lepi se za kožu kao guma, a ljudi pitomog ponašanja po barovima vade pištolje i rasvetljavaju noć pucnjavom. Želeo sam da potražim znake za sok od grožđa „nehi pop“ i brijaću kremu „burma“; da odem na utakmicu i sedim na mermernoj ploči aparata s gaziranim pićima; da se vozim kroz one male varoši u kojima, po filmovima, žive Dina Derbin i Miki Runi. Želeo sam da putujem unaokolo. Želeo sam da vidim Ameriku. Želeo sam kući.

I tako sam odjurio u De Mojn i nabavio štos putničkih mapa, koje sam proučavao i razrešavao na podu dnevne sobe, iscrtavajući ogromnu kružnu rutu koja će me provesti svud po toj čudnoj i džinovskoj polutuđoj zemlji. Majka mi je za to vreme napravila sendviče i rekla: „Uh, ne znam, mili“ kad sam krenuo da je ispitujem o letovanjima iz mog detinjstva. I u jedno septembarsko svanuće išunjao sam se iz svoga detinjeg doma, zavukao se za volan pomatorog ševroleta koji mi je posudila moja blažena i poverljiva mati, i proterao ga ravnim usulim gradskim ulicama. Krstario sam praznim drumom, jedini čovek na zadatku u gradu od 250.000 usnulih duša. Sunce je već bilo visoko odskočilo i obećavalo je nesnosno vrelo dan. Pre- da mnom je počivalo dva i po miliona kvadratnih kilometara kukuruza što je tiho šuštao. Na periferiji grada uključio sam se na autoput br. 163 i vedra srca zaputio se ka Misuriju. A ne čuje se često da neko to kaže.

DRUGO POGLAVLJE

U BRITANIJI JE TO bila godina bez leta. Kišno proleće se neprimetno stopilo sa studenom jeseni. Mesecima je nebo bilo nisko i sivo. Ponekad je padala kiša, ali većinom je bilo samo sumorno; zemlja bez senki. Kao da živiš u plastičnom sudu s poklopcem. A ovde je odjednom sunce blistalo punom snagom. Ajova je bila histerična od boja i svetlosti. Ambari duž puta bili su sjajnocrveni; nebo pak tamno, hipnotično plavo; preda mnom su se protezale zeleno-žute njive. Na ustalasanom drumu ljeskali su se komadići liskuna. A u daljini, tu i tamo, veličanstveni elevatori za kukuruz, katedrale srednjeg zapada, brodovi prerijskih mora, privlačili su sunčevo svetlo i odbleskivali ga kao čisto belo. Žmirkajući od tog sjaja od kojeg sam se odvikao, sledio sam put ka Otliju.

Namera mi je bila da pratim putanju kojom je moj otac uvek vozio do babine i dedine kuće u Vinfildu – kroz Preri Siti, Pelu, Oskalusu, Hedrik, Brajton, Kopok, Vejlend i Olds. Taj redosled bio mi je urezan u pamćenje. Kako sam uvek ranije bio saputnik, nikad nisam mnogo pažnje obraćao na sâm drum, pa sam se iznenadio kad sam otkrio da stalno nailazim na čudna skretanja i iznenadne raskrsnice pod pravim uglom, koji su me primoravali da na takvim mestima vozim levo nekoliko